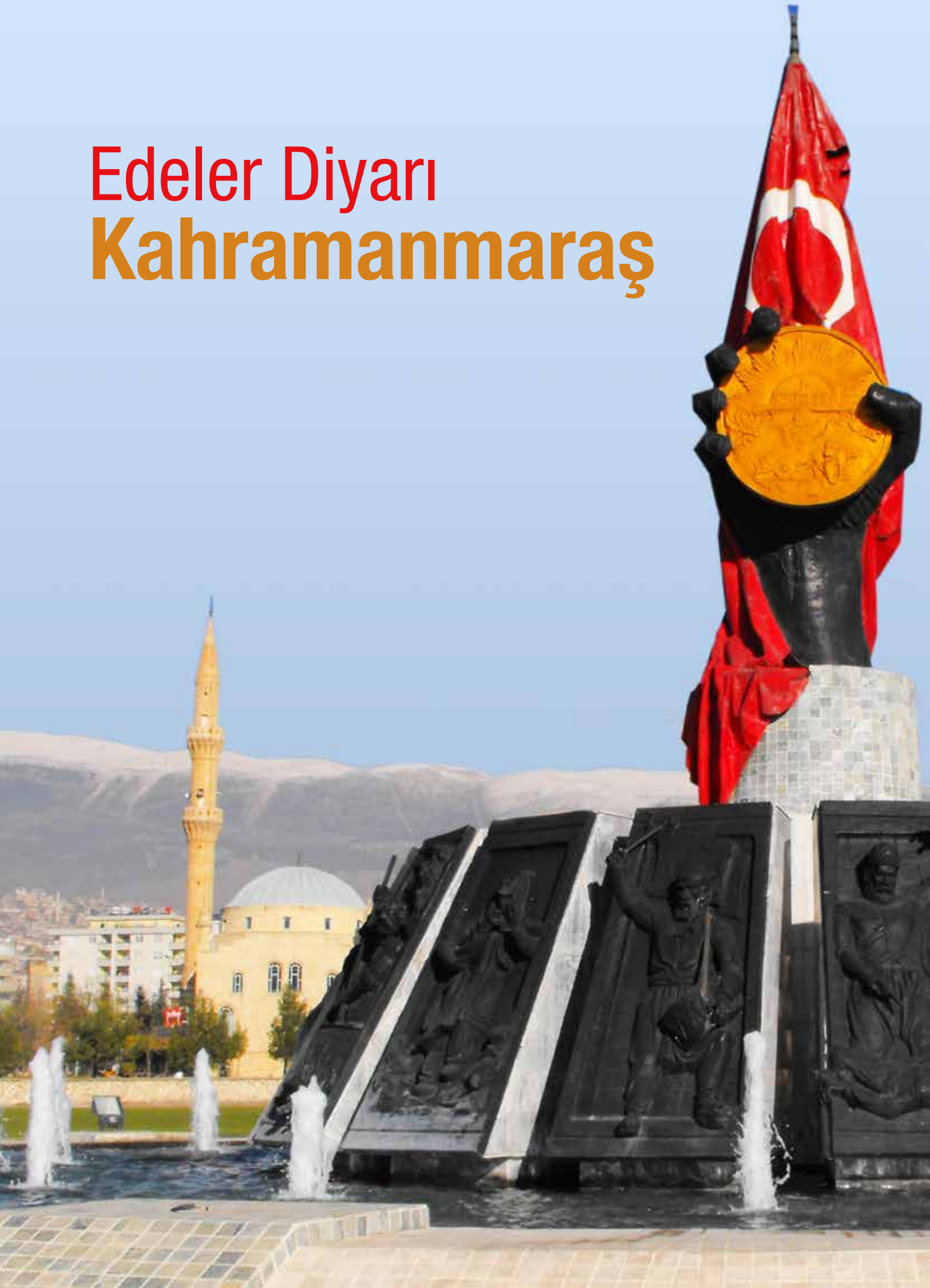

Edeler Diyarı Kahramanmaraş

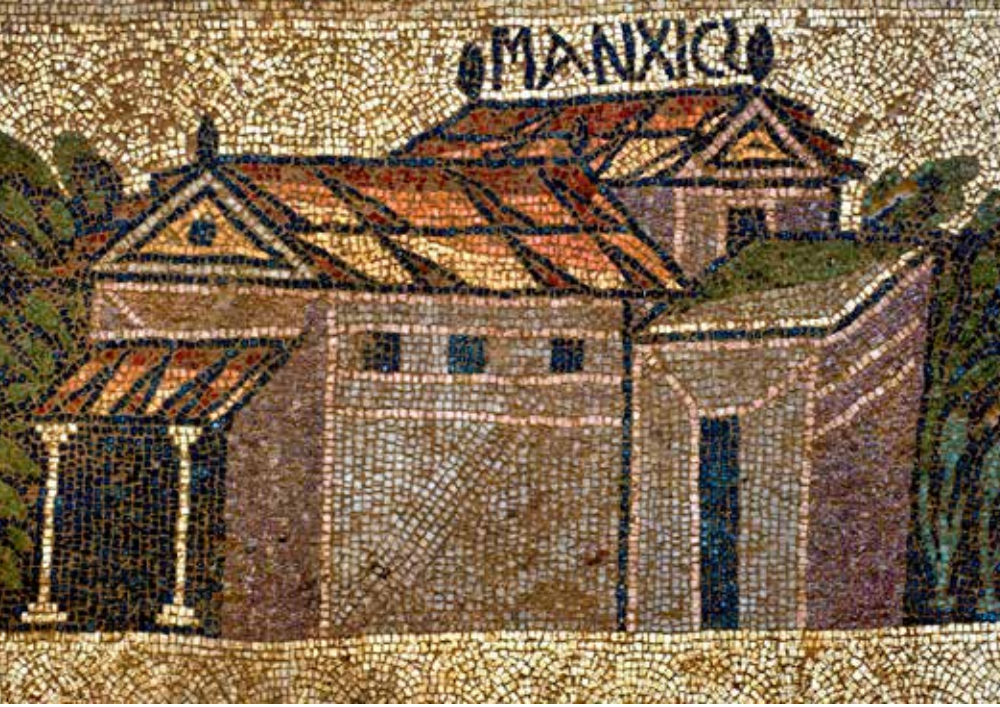

Bu ay sizlerle yine güneydoğudaki yolculuğumuza devam ediyor ve Kahramanmaraş'a konuk oluyoruz. Maraş, Gaziantep'in kuzeyinde, oldukça yakın bir konumdadır. Bir taraftan da Adıyaman, Malatya ve Kayseri'yle de komşudur. Kurtuluş Savaşı mücadelemizin önemli kenti olan Maraş, bu savaşta gösterdiği kahramanlıklardan dolayı "Kahraman" unvanını resmi olarak taşıyan tek ilimizdir.

Maraş adının, bölgede ilk şehri kuran Hitit komutanlarından Marej'den kaynaklandığına inanılıyor. M.Ö. 1800'lerde bölgeye hâkim olan Hitit İmparatorluğu'nun bir komutanı, günümüzdeki şehrin yakınlarında kendi adını taşıyan yerleşimi kurar. Günümüzden yaklaşık 4 bin yıl önceye kadar giden bölgedeki yerleşim, hâlâ varlığını sürdürmektedir. Romalılar, bölgeyi ele geçirdiğinde Germanicia olarak adlandırdı. Araplar, 7. yy.'da bölge hâkimiyetini elde edince, antik ismini kendi dillerine uyarlayarak Maraş demeye başladı. Günümüzde de bu şekilde kullanılmaktadır. Maraş, şehir mer-

kezi kuzeyinde yer alan Torosların kolları olan Binboğa, Nur Dağı ve Nurhak dağlarına âdetâ sırtını yaslar. Bu yüce dağların aralarında kalan vadiler bolluk ve bereket kaynağıdır.

Maraş aynı zamanda, Afşin ilçesi yakınlarında Roma döneminden, Kur'an'ı Kerim'e yansıyan Eshab-ı Kehf kıssasının da yaşandığı kabul edilen yerlerdendir. Kısaca hatırlatalım. Kur'an'ın önemli bölümlerinden biri olan Kehf suresinde, putperest bir kralın zulmünden kaçıp bir mağaraya sığınan bir grup inananın, yüzlerce yıl süren derin bir uykuya yatması ve daha sonra

Allah'ın izniyle tekrar dirilmesi anlatılır. Zülkarneyn, Yecüc Mecüc gibi hikâyelerin de anlatıldığı bu sureyi eminiz her Müslüman bilir. Eshab-ı Kehf'in (Mağara Arkadaşları), Anadolu'da sığındıkları üç yerden bahsedilir. Bu üç merkez; Afşin, Tarsus ve Efes'tir. Bu üç yer de, bu hikâyenin kendi topraklarında yaşandığını iddia eder. Tatlı bir çekişme sürer gider. Biz Kahramanmaraş'ı aktardığımız bu sayımızda, Afşin'deki Eshab-ı Kehf mağarasından bahsedeceğiz. Kahramanmaraş'ın kuzeyinde yer alan Afşin ilçesi, linyit kömürüyle de meşhurdur. Burada yer alan termik santral, linyit kömüründen elde ettiği enerjiyi elektriğe çevirerek ekonomimize kazandırır. İlçe merkezinin yakınlarında, tam da yol üstünde bir mağaraya bitişik, vakti zamanında kilise olarak inşa edilen, günümüzde cami olarak kullanılan binadan mağaraya ulaşılır. Gelelim "Mağara Arkadaşları"nın öyküsüne. Altı kişiden oluşan bir grup arkadaş, İslamiyet öncesinde Hz. İsa'nın öğretilerine inanarak Roma - Yunan Pagan çok Tanrılı putperest inanca karşı çıkar. Hak dinî seçerek, Peygamberin öğretilerine iman edip dünyada tek Allah'ın varlığına inanır. Roma İmparatorluğu, kendi dinî anaç sistemini tehdit eden bu yeni dinî anlayışa karşı çok acımasız davranmaktadır. Arenalarda çoluk çocuk demeden aç aslan-

lara parçalatma, kızgın yağda yakma, buzlu suda dondurma gibi ağır cezalar bile yeni inanç sisteminin yaygınlaşmasını engellememektedir. Hristiyanlığın gittikçe yayılmasıyla ve ilk kiliselerin yer altında kurulmasıyla iyice acımasızlaşan Roma yöneticileri, Hristiyanların tespit edildiği her yerde infaz edilmesi emrini uygulamaya sokar. Altı arkadaş yeni inancı coşkuyla ve samimi bir imanla yaşamaktadır. Allah'a, Peygamberlere, Ahiret gününe inanmaktadırlar. Henüz İslam'ın ortaya çıkmasına yüzlerce yıl vardır. Bu arkadaşlar, Roma valisi ya da imparatoru tarafından fark edildiklerini anlayınca kaçmaya başlarlar. Yolda onlara Kitmir adında bir köpek de katılır. Bu kaçak gurup, Roma askerlerinden saklanmak için bir mağaraya girer. Burada uykuları gelince uyur kalırlar. Roma askerleri, vali ya da imparatorun emriyle onların saklandığı mağaranın girişini, onları öldürmek için taşla örer. Aradan yaklaşık üç yüzyıl geçtiğinde Eshab-ı Kehf, derin uykularından Allah'ın izniyle uyanırlar. Mağaranın girişini açıp içlerinden birini şehre ekmek ve yiyecek almaya yollarlar. Delikanlı, sanki bir gün önce uykuya dalmışçasına şehre varır ve ekmek almak için uğradığı fırında üç yüzyıl öncenin parasını verir. Durumdan şüphelenen fırıncı yeni imparatora durumu bildirir. Aradan geçen zaman içinde Hristiyanlık, Roma'nın resmi dinî olmuş, herkes Hazreti İsa'ya inanmıştır. Durumu öğrenir öğrenmez hayrete düşen imparator, büyük bir mucizeyle karşı karşıya olduğunu anlar. Mağaraya gelip diğer gençleri de durumdan haberdar ederler. Halk, büyük bir mutluluk ve sevinç yaşar. İmparator, mağaranın girişini bütün inananların ziyaretine uygun hâle getirip bir kilise inşa eder. İslamiyet'in bölgeye hâkim olmasıyla, kilise camiye çevrilir. Hem Hristiyanlar hem de Müslümanlar için kutsal bir mekân olan Eshab- Kehf ma-

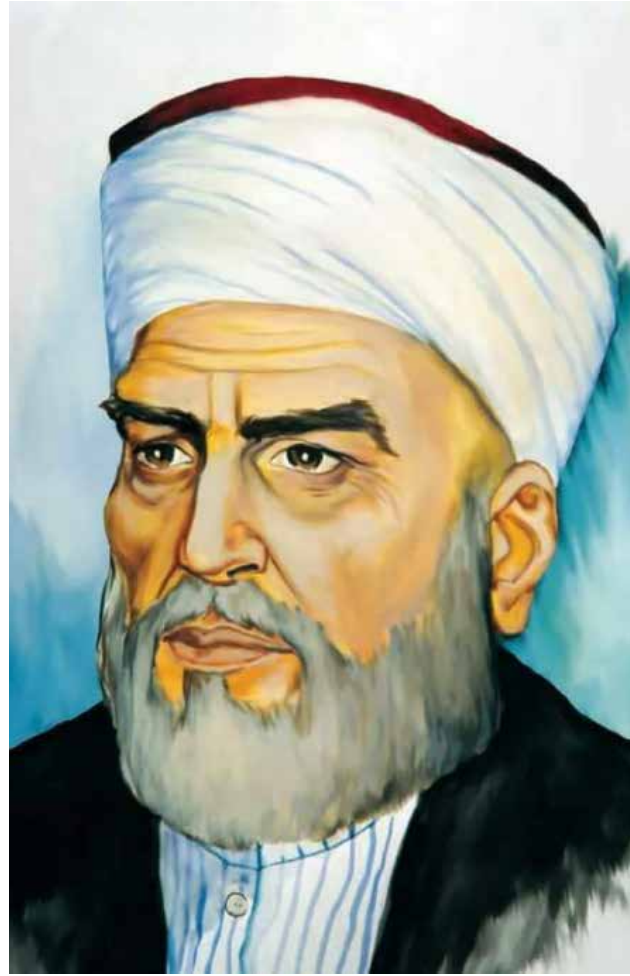
ğarasını bir gün yolunuz buralara düşerse mutlaka ziyaret edin. Allah'ın sonsuz kudret ve güç sahibi olduğunu yaşattığı bir mucizeyle belgeleyen bu kutsal mekânda dualar okuyun.

Aradan yüzyıllar geçer Maraş bölgesi İslamiyet'le tanışır. Şehre bugünkü adını da veren Araplar, şehri mamur eder. 1071 sonrasında Anadolu'nun büyük bir kısmı Türklerce fethedilince bu bölgeye kadar gelen soydaşlarımız, bir taraftan da yerli Ermeni ve Bizans kalelerini fethetmeye çalışırken, Haçlı belasıyla karşılaşır. 1094'te gerçekleşen 1. Haçlı Seferi sırasında Anadolu, işgale ve yağmaya uğradı. Kalabalık Haçlı orduları, karşılıklarına çıkan Türk ordularına yenilmeyerek İznik, Konya, Urfa, Antakya merkezlerini kısa süreli de olsa ele geçirdiler. Bu dönemde Maraş bölgesinde de sıkıntılar yaşandı. Anadolu'dan kısa sürede defedilen Haçlı Orduları, saldırıların sona ermesinden sonra müreffeh bir Selçuklu hâkimiyeti dönemi yaşadı. Anadolu'nun dört bir yanı gibi Maraş da, önemli binalarla, kervansaraylarla imar edildi. Ticaret hızla gelişti. Moğol istilası sonrasında, Bozok Türkmenlerinin elindeki bölgede Dulkadiroğulları Beyliği 1399'da kuruldu. Süleyman Bey, bir kızını Fatih Sultan Mehmet'e bir kızını da Mısır Memlûk Sultanı'na vererek siyasi bir denge kurdu ve hâkimiyetini sürdürmeye çalıştı. Dulkadiroğlu Süleyman Bey, aynı zamanda Maraş Ulu Camisi'ni yaptıran kişidir. Dulkadiroğulları, o zaman Orta Doğu'nun en büyük siyasi güçleri olan Osmanlılar ve Memlûkler arasındaki siyasi çatışmalarda, kimi zaman bir tarafı kimi zaman öbür tarafı tutarak varlıklarını sürdürmeye çalıştılar. Bu arada 2. Beyazıt'la evlendirilen Ayşe Hatun, Yavuz Sultan Selim'in annesi oldu. Yavuz Sultan Selim, 1515'de aynı zamanda dedesi olan Alaüddüvle'nin üzerine gönderdiği bir orduyla Dul-

kadiroğlu Beyliği'ni tarih sahnesinden sildi. 1531'de Osmanlı yönetimi içinde kurulan Dulkadir eyaleti, Antep gibi sancaklara sahipti. Osmanlı döneminde huzur ve güven uzun süre devam etti. Günümüzde bile varlığını ve ekonomik önemini sürdürürken büyük bir kapalı çarşıya da sahiptir. Sadece ülkemize değil bütün Orta Doğu'ya, burada üretilen deri ayakkabılardan tutun her türlü maharetli marangozluk işlerine kadar çeşitli eşyalar gönderilir. İşçiliğin kalitesi herkes tarafından kabul görülür.

Maraş çevresi, 1. Dünya Savaşı'nda Mondros Mütarekesi sonucu önce İngilizlerin ardından onların çekilmesiyle Fransızların işgaline uğradı. Bu işgal sırasında yaşanan Sütçü İmam olayı, Maraş'ın kurtuluşunda önemli bir dönüm noktası oldu. Fransız üniforması giyen bazı Ermeni askerlerin, hamamdan çıkan Türk kadınlarını tacize kalkmaları ve Fransız toprağında peçeli gezilemeyeceğini söyleyerek kadınların peçelerini açma gayreti sonucu çıkan arbedede, bir Türk'ün öldürülmesiyle dükkânından elinde tabancasıyla çıkan Sütçü İmam, Ermeni askerî

vurarak kurtuluş mücadelesini başlattı. Kısakürek ailesinden Avukat Mehmet Ali Bey, kalenin karşısındaki evinde hasta yatıyordu. Kalede dalgalanan Türk bayrağını göremeyince kaleme sarıldı. Gayet okunaklı ve güzel bir şekilde "Âlem-i İslâm'a Hitap" adıyla bir beyanname hazırladı. Yedi nüsha olarak çoğalttığı beyannameyi ayrı ayrı zarflara

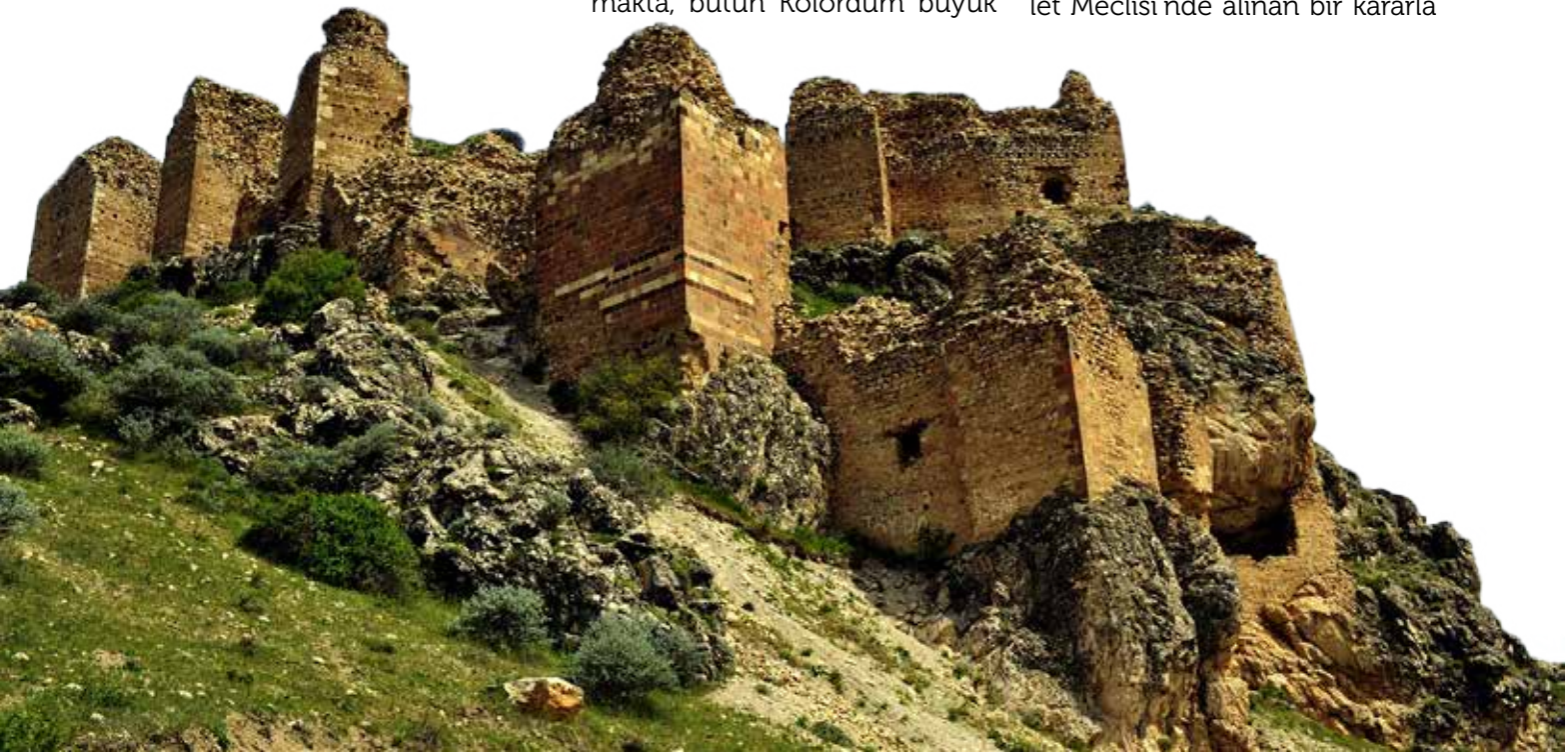
koyarak ikisi kendi, diğerlerini oğlu Şahap; Ulu Camii, Çarşıbaşı Camii, Sarayaltı Camii ve Arasa Camii'nin görülebilecek yerlerine astı. Cuma namazına gelenler bu beyannameyi okudular. Halkın heyecanını şahlandıran beyannamede şunlar yazılıydı: "Âlem-i İslâm'a Hitap; Ey millet-i necibe-i Osmaniye, vaktine hazır ol. 1300 küsur seneden beri Hz. Allah'ı ve Peygamber-i Zîşan'ının hizmetine razı ettiğin bir din ölüyor. Yani ecdadının kanı pahasına fethettiği bir kalenin burcu barusundaki Al Sancağın bugün Fransızlar tarafından indirilip, yerine kendi bandıraları konuldu. Şimdi acaba bunu yerine koyacak sende birkaç yüz İslâm gayreti hiç mi yok! İğtişâş arzu etmeyin. Yalnız pür vekar ve azamet olarak ol. Al Sancağımızı geri yerine

koyalım. Tekrar kemal-i mehabetle yerlerimize avdet edelim. Korkma, korkma seni buradaki birkaç Fransız kuvveti kıramaz. Sen mütevekkilen Alellah kendi mevcudiyetini gösterecek olursan, değil birkaç Fransız kuvveti, hatta bütün Fransız milleti kıramaz. Buna emin ol." Cuma günü, bu yazının bütün Maraş'ta okunmasıyla direniş arttı. Uzun süren kargaşalar ve saldırılardan sonra kurtuluş mücadelesine 7 den 70'e herkesin katıldığı Maraş, 12 Şubat 1920'de düşman işgalinden kurtuldu. Bu zafer üzerine Kazım Karabekir bir telgrafla Maraş halkını kutlar.

"Maraş kahramanlarının Türklüğe has olan celadet ve fedakârlıkları neticesinde sevgili Bayraklarımızın yine Maraş üzerinde dalgalandığını haber almakta, bütün Kolordum büyük

sevinç duymaktadır. Öldünüz fakat Türklüğü öldürmediniz. Tarih-i Millimize kanınızla ve hayatınızla emsalsiz bir menkibe-i celadet yazdınız. Maraşlıların ve sizlerin alınızdan öper, Kolordumun hissiyat-ı samimiyesini arz ederim."

1925'e gelindiğinde Millet Meclisi'nde, sadece kendi kurtuluşu için değil civar illerin de kurtuluşu için mücadele eden Maraşlılara, İstiklal Madalyası verilmesi gündeme gelir. Maraş Valiliğine çekilen bir telgrafla, Kurtuluş Savaşı'na katılanların isimleri istenir. Aradan 3 ay geçer cevap gelmez, bir defa daha sorulur. Gelen cevapta Maraş'ta 7'den 70'e mücadeleye katılmayan bulunamadığından İstiklal Madalyası'nın kişilere verilmesinin uygun olmayacağı bildirilir. Millet Meclisi'nde alınan bir kararla

İstiklal Madalyası, Maraş şehrine takdim edilir ve şehrin adı Kahramanmaraş olarak değiştirilir.

Kahramanmaraş, 1980 askeri darbesine giden süreçte büyük acıların yaşandığı bir şehir. Darbeye gerekçe oluşturmak üzere Alevi-Sünni çatışması çıkarmak suretiyle birtakım operasyonlar yapılır. Alevi evlerine çarpılar atılır, karanlık kişiler camilere molotof kokteyli atarak yakmaya çalışır. Maraş olayları olarak tarihimize geçen bu acı olayda, bir hafta içinde çıkan olaylarda resmi rakamlara göre 120 kişi öldürüldü. Ben o zaman, Maraş'ta yaşayan iki siyasi görüşten temsilcilerle de aradan uzun yıllar geçtikten sonra görüştim. Olayları sorduğumda, kardeşin kardeşi öldürdüğü bu dönemin darbeye giden yolda gerekçe olması için tezgâhlandığını, iki siyasi görüşten liderlerin konuşarak problemi önleyebilecekken düşmanca algılamalardan dolayı bu hadisenin yaşandığını söylediler. Ülkemizin asli nüfusundan milletimizin asla ayrılmaz bir parçası olan Alevi kardeşlerimize karşı tezgâhlanan bu olaylardan dolayı son derece üzgünüz. Önlenememiş olması da aynı bir sıkıntı. Askeri ve sivil darbelerin ülkemiz demokrasisine verdiği zararlar asla tartışılmaz. Çirkin, kötülük dolu yöntemlerle aynı 15 Temmuz darbe girişiminde olduğu gibi halkın özgür iradesinin yok edilmesi girişimi,

az çok demokrasiye inanan herkes tarafından lanetlenecek bir durum. Allah'ın bu yüce millete insanca yaşaması için yardım etmesi ortak duamız. Kötülük ve şer odaklarının her türlü girişimi, milletimizin bir ve beraber, tamamen yerli fikirlerle geleceği inşasını engelleyemez.

Maraş mutfağı da kendine has güzelliklere sahiptir. Arap-Kürt lezzet dokunuşları, Türk damak tadıyla birleşerek emsalsiz lezzetler ortaya çıkarır. Eğer Maraş mutfağıyla henüz tanışmadıysanız denemenizde mutlaka fayda var. Lölüklü köfte, ince bulgur ve kıymayla hazırlanır tarhana içine bırakılır. Çorba yemek karışımıdır. Maraş pilavının tadına doyum olmaz. İç pilava benzer bol baharatlı, kuş üzümlü ve etli bir pilavdır. Kavrulmuş havuç ve bademle de süslenir. Kahramanmaraş'ın dünyaca meşhur dondurmasından bahsetmemek olmaz elbette. Maraş dövme dondurması, ülkemizin hemen hemen her yerinde zevkle tüketilen ve belki de en çok beğenilen dondurma çeşididir. Gelelim öyküsüne, Ahir Dağı'nda yetişen

binbir türlü ot ve şifalı bitki, bu dondurmanın en önemli unsurlarındandır. Kekik, sümbül ve çiğdemle beslenen keçilerin sütleri eşsiz bir aromadadır. Yabani orkidelerin köklerinden elde edilen saleple birleşen keçi sütü, ustaların elinde eşsiz bir lezzete dönüşür. Osmanlı döneminde yaşayan Maraşlı Osman Ağa, saraya ve asil konaklarına salep satarken bir gün elinde kalan malzemeyi sütle harmanlayıp yüksek dağda kara gömmüş. Ertesi gün gittiğinde salebin sakız gibi uzadığını ve kıvamının yoğunlaştığını fark etmiş. İkram ettiği eşi dostu bunu çok beğenince 3 kuşak sonra bugün Maraş dondurması olarak bilinen dondurma kültürümüze girmiş. Dikkatli okuyucuların en kısa sürede Maraş dondurması yiyeceğini adımız gibi biliyoruz. Şimdi den afiyetler olsun.

Gelecek sayımızda bir başka şehir tanıtımı yazımızla tekrar buluşmak ümidiyle.

Mücahit TÜRKÖNE
Sanat Tarihçisi-Arkeolog

